اختر

مطبعه و اداره خانهٔ ﴿ اختر ﴾
در خان والده در دائرهٔ مخصوصه است
درکارهای متعلق باداره به آقا محمد طاهر
رجوع میشود ٠
اسامیٔ وکلای کرام در ممالك دور و نزدیك
کاهی درصفحهٔ آخرین نکاشته خواهد شد ٠
روزچهارشنبه ۱۷ ربیع‌الاول سنه ۱۲۹۸
٤ شباط رومی و ١٦ ماه فوریه ۱۸۸۱

﴿ تعرفهٔ بدلات سالیانه ﴾
دارالسعادهٔ اسلامبول ۰۳ مجیدی سیم
دیکر ممالك محروسهٔ عثمانیه ۷۵ قروش صاغ
ممالك محروسهٔ ایران ۲۵ قران
ممالك هندوستان و بنادر ۱۵ روپی نقره
ممالك روس و قفقاز ۱۵ روبل کاغذی
ممالك اروپ و عربستان ۲۵ فرانك
یك نسخه ٦۰ پاره‌است
اجرت پوست همه جابعهدهٔ اداره است ٠

﴿ این‌نامه ازهرکونه‌وقایع و اخبار و از سیاسیات و پولیتیك و علم و ادب و دیکر منافع عامه سخن می‌کوید ٠ هفتهٔ یکبارطبع می‌شود ٠ اوراق ﴾
﴿ و نوشتجات سودمند را بامتنان می پذیرد ٠ درنوشتن کاغذهایی که‌ازخارج میرسد اداره آزاداست ٠ کاغذی‌را که نوشته نمی شود ﴾
﴿ صاحبش نباید استرداد بکند ٠ کاغذهایی که پول پوست ندارد قبول نخواهد شد ٠ ﴾

تلکرامها

﴿ ازلندن ۱۰ ربیع‌الاول ﴾ اخبارنامهٔ (استاندارد) میکوید ٠ ازجانب دولت یونان بدولتهای بزرك اظهار شده‌است که ٠ قراردادی‌را که‌در باب مسئلهٔ حدود موافق مندرجات کونفرانس برلین وازجانب همهٔ دولتهاموقع حسن قبول یابد اونیز خواهد پذیرفت ٠

﴿ ازلندن ۹ ربیع الاول ﴾ مستشار وزارت خارجیهٔ انکلستان درمجلس مبعوثان درجواب سؤالی کفته است که ٠ واپورهای (فریلان) و (هیروندول) وکشتیهای جنکیٔ (تاندارر) و (دکوی) انکلیس‌را که‌درسمت آبهای (تونس) بود دستورالعمل داده‌شده است که‌ازآنجا برکردند ٠

﴿ ازلندن ۱۰ ربیع‌الاول ﴾ اخبارنامهای امروزی تفصیلات جنکی‌را که‌پریروز درمیان قشون انکلیس وشورشیان اهالی (بوئر) بوقوع رسیده‌است اینکونه مینویسند ٠ (سیر جورج کوله) روز سه‌شنبهٔ کذشته صبحی برای کشف مواقع شورشیان ازاردوکاه بجانب (لنع اسنك) عزیمت وده‌است ٠ درآن اثنا شورشیان باجمعیت انبوهی بلشکریان انکلیس هجوم آورده ازطرفین جنك درکرفته تاشش ساعت زد وخورده شده‌است ٠ دراین‌جنك ازقشون انکلیس بقدر یکصد وپنجاه‌نفر زخمدار ومقتول کردیده تلفات شورشیان خیلی بیش ازاین بوده‌است ٠

طرف مغرب سیر جورج کوله بالشکری که همراه داشت دوباره بارد وکاه برکشته‌است ٠

﴿ ازلندن ۱۱ ربیع‌الاول ﴾ روزنامهٔ (دیلی‌تلکراف) بطور موثق‌میکوید ٠ ازجانب حکومت انکلیس نوشتجات ومخابراتی که‌درمیان شیرعلی‌خان امیرسابق کابل وجنرال (کاوغان) ردو بدل شده‌است بمجلس مبعوثان داده خواهد شد ودرآن اثنا ازمجلس مبعوثان واعیان سؤال کرده خواهدشد که‌آیا مجالس مذکوره ازهیئت حاضر وزرای انکلستان خاطر جمعی دارندیانه و دراینباب ازآراء مجلس استفسار بعمل خواهد آمد ٠

﴿ ازلندن ۱۰ ربیع الاول ﴾ درمجلس اعیان انکلستان از (لورد کرانویل) درباب مسئلهٔ یونان ایضاحات خواسته شده مشارالیه ازاعطای ایضاحات استنکاف نموده درجواب کفته است که ٠ هرکاه دراینباب اکنون‌را ایضاحات داده شود موجب مزید مخاطرات وقوع جنك درمیان دولتین عثمانی و یونان خواهد کردید ٠ معذلك بملاحظهٔ آرزومند بودن همهٔ دولتها بعدم وقوع جنك امیدواریٔ کامل هست که کار بجنك وجدال نکشد ودراینباب یعنی درنکاهداریٔ صلح هیچکونه مباینت عمدهٔ درمیان دولتها نیست ٠

﴿ ازوین ایضا ﴾ درباب مسئلهٔ یونان به نیات دولتین المان واوسترپا که‌تصور دارند (یانیه) و(مچوه) درتصرف دولت عثمانی باقی مانده درمقابل‌آن‌خلیج(نارده)و (غلوص) یونانستان واکذار بشود دولت انکلیس نیز بطورمحقق همراهی نموده‌است ٠

﴿ ازوین ۱۲ ربیع الاول ﴾ اخبارنامهٔ (پولیتیك کورسپوندانس) بطور موثق‌میکوید٠ بمجرد ورود (کونت هاچفیلد) سفیر المان باسلامبول ادارهٔ عمومیٔ مذاکراتی‌را که‌در باب انجام‌دادن مسئلهٔ یونان متصوراست بعمل‌آورده شود درعهده خواهد داشت ٠

اخبارنامهٔ مذکور علاوه براین میکوید ٠ هرکدام ازدولتین‌عثمانی و یونان درجنك پیشقدم بشود خودرا دچار مسئولیت بسیار بزرکی خواهد نمود ٠

﴿ ازاسماعیلیه ۱۱ ربیع‌الاول ﴾ ازابتدای همین ماه‌فوریهٔ فرنکی تادهم‌ماه مذکور ازقنال سویش پنجاه وهفت فروند کشتی عبور نموده ازکشتیهای مذکور معادل یك‌ملیون ونودهزار فرانك رسم‌مرور کرفته شده‌است ٠

﴿ ازمصر قاهره ایضاً ﴾اینکه‌شایع‌شده‌بود که٠هیئت نظاراستعفانموده‌اند بی‌اصل‌است٠

﴿ازلندن ۱۲ ربیع‌الاول﴾حکومت انکلیس بپارهٔ مظنونات باقدامات جمعیت اختلالیٔ(فنیان) که‌میخواستند عمارت(ونسور) علیا حضرت ملکهٔ انکلستان‌را نقب‌زده ازهم بپاشند پی‌برده است ٠ بنابر این ازبرای کرفتن جلو حرکات مفسدانه تدابیر احتیاطی بکار برده‌شده است ٠ علیا حضرت ملکه‌نیز بهمین سبب ازمراجعت بلندز صرف‌نظر نموده درعمارت (اوسبورن) اقامت میکنند ٠

﴿ ازلندن ایضاً ﴾ بموجب خبر تلگرافی که‌ازموقع (دوربان) نام‌رسیده‌است شورشیان (بوئر) قرارداده اندکه درمقابل (جنرال سیر جورج کوله) بقوت هرچه تمامتر بمقاومت پردازند . درموقع (نوکاسل) که‌هدف عزیمت جنرال مشارالیه بود جمعیت بسیاری فراهم آورده اند ودراین نزدیکی جنگ‌بسیارعمده‌وبزرگی‌بظهور خواهد رسید .

﴿ ازلندن ۱٤ ربیع‌الاول ﴾ دیروز طرف مغرب (لوردکرانویل) وزیر خارجیهٔ انگلستان ازفتوحات واستیلای روس درسمت ترکستان وازدرجهٔ تاثیرآن درهندوستان سخن بمیان آورده در آن ضمن گفته است شایعه‌را که‌میگویند درسال ۱۸۷٦ میلادی در باب تقسیم ممالك آسیای میانی‌ازجانب پرنس کورچاقوف وزیرخارجیهٔ روس‌تکلیفی بدولت انگلیس شده‌است بی اصل ودروغ است .

﴿ ازوین ۱۵ ربیع‌الاول ﴾ کونت‌هاچفیلد سفیردولت‌المان دیروز ازاینجا بجانب اسلامبول حرکت‌نمود . احتمال‌هست سفیرمشارالیه روز پنجشنبه باواپور پوست وارنه باسلامبول وارد گردد .

داخلیه

جناب (مسیوکوشن) سفیر دولت انگلیس که ازچندی باینطرف درانگلستان‌بود روزیکشنبهٔ گذشته بدرسعادت واردشده‌است سفیرمشارالیه‌را هیئت سفارت استقبال نموده بکمال‌احترام پذیرایی نموده‌اند .

فردای آنروز بسیاری ازسفرای کرام در سفارتخانه از سفیر مشار الیه دیدن نموده رسم خوش‌آمدی را بعمل‌آورده‌اند .

جناب سفیر مشارالیه دیروز بابعالی عزیمت نموده با جناب مستطاب رئیس وکلا وجناب وزیرخارجیه ملاقات کرده‌است .

جناب جلالتمآب معین‌الملك سفیر کبیر ایران شب یکشنبهٔ گذشته بموجب دعوت مخصوص بمابین‌همایون ملوکانه عزیمت نموده ازحضوراعلا حضرت اقدس پادشاهی شرفیابی حاصل نموده مدت‌طولانی درحضورهمایون بوده طعام شام‌را نیز درحضرت ملوکانه تناول نموده‌اند .

مظنون‌است که‌سبب احضار جناب سفیرکبیر ومذاکراتی که‌درمابین‌همایون‌شده‌است‌درخصوص عاصیان اکراد بوده‌است .

فردای‌آنروز نیز جناب‌سفیرمشارالیه بابعالی تشریف برده مدت طولانی باجنابان رئیس وکلا ووزیرخارجیه ملاقات نموده‌اند .

سفیردولت ژاپون مقیم در بار ایران که‌چند روزاست برای عزیمت بمملکت خود وارد اسلامبول شده‌است دیروز بسفارتخانهٔ دولت علیهٔ‌ایران‌آمده باجناب سفیرکبیر ملاقات نموده است درآن اثنا جناب مسیوکوشن سفیرانگلیس نیز بسفارتخانه‌مشارالیهاآمده ازجناب‌سفیر کبیر دیدن نموده‌است .

جناب (کونت‌کورتی) سفیردولت‌ایتالی روز یکشنبهٔ گذشته درحالتیکه سواره تفرج میکرد در راه (اورته‌کوی) ازاسب درافتاده یك پایش را خیلی صدمه وارد آمده‌است .

ازجانب دولت اوستریا سفارت اسلامبول‌را که‌بسمت وزیرمختاری بود بعنوان سفارت کبری برتری‌داده شده‌است .

جناب (بارون کالیس) سفیردولت مشارالیها روزپنجشنبهٔ گذشته باتشریفات معموله‌واحترامات مقرره برای تقدیم نمودن اعتمادنامهٔ خود بمابین همایون ملوکانه عزیمت نموده ازحضورباهرالنور اعلا حضرت پادشاهی شرفیابی حاصل نموده اعتمادنامهٔ خودرا در حضرت ملوکانه تقدیم کرده دراین ضمن چنانکه رسم است خطابهٔ مبنی براستحکام مناسبات دوستانه درمیان دولتین خوانده ازجانب سنی‌الجوانب پادشاهی نیز جوابهای مناسب‌داده‌شده پس ازتحصیل‌رخصت ازمابین‌همایون بابعالی آمده درحالتیکه یك فوج ازعساکرشاهانه‌دربابعالی صف بستهٔ‌موقع‌تعظیم واحترام بودند وموزیك نظامی نواخته میشد ازجنابان رئیس وکلا ووزیر خارجیه نیز دیدن نموده‌است .

اخبارنامهٔ گرامی (ترجمان‌حقیقت) نمیدانیم‌بچه ملاحظات واسباب دراین چند روز برضد قنچلار یهٔ‌ایران بعض تفصیلات نوشته‌مارا نیز درنسخهٔ پریروزی خود دعوت میکند براینکه درآن باب‌شرحی بنویسیم .

چون اولا برضد دوائر رسمیه ومأمورین دولت نوشتن وظیفهٔ‌ما نیست . ثانیا هرگاه‌کسی بخواهد ازاین قبیل چیزها بنویسد واصلاحات بخواهد وازجانب حکومت‌سنیه هم‌مساعدت بشود که‌هرچه هرکس بگوید بدوائرومأمورین داخله وخارجه نسبتهای راست ودروغ بدهد ودر اخبارنامها درج بشود باید چند روزنامه دراین مملکت‌مخصوص این‌کار بشود واصلاحات دوائررا بخواهد که‌بازتمام نخواهدشد چیزهای نوشتنی برای اصلاحات آنقدر هست که‌هرگاه نوشته آید (مثنوی هفتادمن‌کاغذ شود) .

ثالثا هرگاه بخواهیم حقیقت حال را علی‌التفصیل دراین‌مطلب بنویسیم وشرح بدهیم بکار حسود مغرض بی‌عار نمی‌آید . وضع‌انتظام واستقامت قنچلار یهٔ ایران درنزد جمله ایرانیان وکسانیکه آمیزش دارند مانند آفتاب‌روشن‌است .

﴿ شور بختان بآرزو خواهند ﴾
﴿ راستان‌را زوال دولت وجاه ﴾

﴿ کرنه بیند بروز شپره چشم ﴾
﴿ چشمهٔ آفتاب‌را چه گناه ﴾

مع‌ذلك محض ایضاح حال برای کسانی که‌ایشانرا جهال‌میخواهند اغفال کنند درنسخهٔ‌آینده شرحی مینویسیم .

خارجیه

ازروزنامهٔ (وقت) نقل میشود .

اخبارنامهای اروپ بموجب خبر تلگرافی مورخ ۵ ماه فوریهٔ‌فرنگی که‌ازطهران رسیده میگویند .

جناب سپهسالار اعظم که‌درهنگام عصیان اکرادسمت‌کوماندانی لشکر ایران‌راداشت‌درسوم ماه مذکور بطهران وارد شده ازجانب اعلا حضرت پادشاه ایران مورد التفات فوق‌العاده گردیده بمامور یت‌خود که‌درشورای‌دولت داشت پرداخته‌است .

ازجانب دولت ایران برای منع نمودن تجدد عصیان ا کرا دستورالعمل داده شده است که تدابیر لازم بکار برده شود ٠

مواقع میان کرمانشاه بغداد درحالت اختلال است شیخ عبید اه بتازه کی خیلی تفنك کرفته است (۱)

بموجب خبرهایی که از کیرشك رسیده است ٠ بسبب اختلافی که درمیان طائفهٔ دورانی واقع شده و بدانجهة مقرربود برضد بلوچها بحرکات جنك پرداخته شود اکنون را ازاین حرکت صرف نظر کرده شده است ٠

بقدر دوهزار سوار وچهارعراده توپ برای یورش بردن بموقع (شکانسور) ازهرات حرکت نموده بودند ولی لشکر درموقع (تال زوار) توقف نموده است ٠

پسر امیر (قاین) (۲) درصدد یورش بردن بخاك ایران بوده است بنابراین ابراهیم خان ازامیر (قاین) دلکیر شده است ٠ اهالیٔ بلوچ باطاعت هاشم خان کردن نمیدهند ٠

صورت رقیمهٔ تقریض مانندی که جناب مستطاب عمدة الفضلا والعارفین حاج الحرمین الشریفین الحاج عبدالحمید افندی مفتیٔ کل ممالك (قفقاز) درباب رسالهٔ اصلاح الغبای اسلام تالیف عالیجاه مجدت همراه آقا میرزا رضا نایب اول وترجمان جنرال قونسلکریٔ دولت علیهٔ ایران مقیم تفلیس نوشته اند ازجایی باداره اختر رسیده بود اینك عینا درذیل قلمداد میشود

﴿ صورت رقیمه ﴾

بعدالالقاب

رسالهٔ رشیدهٔ جناب شمارا مطالعه وملاحظه نموده مطالب مندرجهٔ اورا سراپا خواندم عیب ونقصانی نیافتم الحق الغبای مخترعهٔ جناب شما از اختراعی دیکران خوشتر ومکمل تراست ٠ شك وشبهه نیست که خطوط ونقوش السنهٔ مسلمانی را بدین حروفات بطریق اسهل میتوان خواند ٠ نه اینکه تنها برطوائف مسلمانان بلکه طوائف وملل را که در حروفات خودشان قدری کسر ونقصان دارند سزاوار وبهتر آن باشد که این الفبای تازه را استعمال نموده یکبارکی جان بنی نوع بشررا از دشواریها خلاص نمایند لکن حیف صدحیف که اکثر طوائف مابمضمون (الانسان عدوماجهل) طریق جهل را مسلوك داشته در عوض تشکر وتمدح زبان طعن وتوبیخ را کشاده صاحبان خیال خالی از غرض را ازکرده وعمل خود نادم و پشیمان نموده اطفال خورد سال و بیچارهٔ خود شانرا از این نعمت عظما محروم میسازند وچنان میفهمیدند که الفبای مارا جبرئیل علیه السلام ازآسمان آورده است ٠

الغرض تشخیص مرض وتقریر مداوارا بانظر ثاقب وفکر صائب درست وحاصل کرده اید لکن اکر مریض از شرب دوا تنفر واستکراه نماید در آنصورت باید از اقربا وخویشاوند کسانیکه در مزاج مریض تصرف کلی دارند مریض را استمالت نموده بهر طور است دوارا باونوشانیده جانش را ازرنج وزحمت کلی خلاص نمایند ویا اینکه بزرکواری صاحب تسلط این دوارا خواه ناخواه بزور بمریض بنوشاند که وقت علاج فوت نکردد ٠

هرچند بخیال میآید که کار ازکار کذشته ووقت علاج فوت شده است لکن باید آدم بعزیز خود نسبت مرك نداده بقدر امکان بکوشد که امور آینده را غیراز خداوند عالم کسی نمیداند٠ ومن بندهٔ کترین در رد وقبول انبای باین تازهٔ چیزی نمیتوانم که این مطلب مهم را باید که ملت وطوائف ما اسلامیان قبول نمایند ومحض ازقبول مثل توئی ومنی کار از پیش نمیرود ٠ والسلام علی من اتبع الهدی فی ۱۶ صفر ۱۲۹۸

امضا

﴿ مفتیٔ قفقاز حاجی عبدالحمید افندی ﴾

مفتی زاده

اخبار نکار (اختر) ازهندوستان مینویسد٠ جناب فخامت نصاب (مسدراستیك) صاحب بهادر که ازجملهٔ حکام جلیل القدر ممالك مغربیٔ شمالی هندوستان واز خانوادکان مشهور ملت انکلیس واززمرهٔ کار آکاهان وپولیتیك شناسان است ازدولت فخیمهٔ انکلیس تامدت یکسال ونیم رخصت حاصل نموده است که ممالك محروسهٔ ایران وعثمانی را سیر وسیاحت نماید ٠

مشارالیه دارای مراتب عالیهٔ علوم وفنون است ٠ زبانهای عربی وفارسی وترکی وفرانسوی وروس ونمساوی وایتالی وکرك را خوب تحریر وتقریر میکند ٠ مشارالیه در آغاز ماه ربیع الاول ازهندوستان بعزم سیاحت خطهٔ پاك ایران حرکت خواهد نمود ٠ از راه (بندرابی شهر) بشیراز واصفهان ودارالخلافهٔ طهران سیاحت نموده از آنجا بعض ممالك عمدهٔ ایران را دیده ازراه آذربایجان بممالك محروسهٔ عثمانی خواهد کذشت ٠

مشارالیه کتابی مشتمل بروقایع این سفر بطور سیاحتنامه تصنیف خواهد نمود که درثانی بزبانهای فارسی وانکلیسی طبع ونشر نماید وآثار خوبی درجهان بیادکار بکذارد ٠

عالیجاه آقا میرزا سید علی حجازی که سمت منشیکری مشارالیه را دارد دراین سفر همه جا همراه ایشان خواهد بود ٠

﴿ اختر ﴾

درجهٔ فضل وکمال و پولیتیك دانی وانصاف وبزرك منشیٔ جناب مسدراستیك صاحب بهادر دراداره اختر نیز معروف است که علاوه برعلوم وفنون کسی خودشان بالفطره دارای اوصاف حمیده وصفات پسندیده وبشیوهٔ مرضیهٔ حقکویی وحقشناسی معروف وموصوف است وازدیرکاهی خیال سیاحت ممالك محروسهٔ ایران را درنظر داشت تا اینکه بیاریٔ همت این مقصود خودشانرا ازقوه بفعل آورده است ٠ بنابراین عموم اعاظم ودانشمندان وبزرکان ملت ایران را که ازقدیم الایام برویهٔ ستودهٔ مهمانوازی مشهورند یادآوری مینمایم ازجناب استیك صاحب که از خانوادهٔ بزرك وازنجبای ملت انکلیس وبحلیهٔ علم وعقل ودانش اراسته است موافق شان بلندش پذیرایی نمایند وآنچه لازمهٔ میزبانی است دربارهٔ آن مهمان عزیز بعمل یاورند ٠

اخبارنامهٔ کرامیٔ (فرهنك) منطبعهٔ اصفهان

(۱) آیا رفیقمان (وقت) باز خواهد کفت که این حوادت را اختر ازهمیان اختراعات خود درآورده است ٠

(۲) امیر (قاین) وفرزندش ازسالهای دراز درخدمتکذای دولت علیهٔ ایران ثابت قدم بوده هیچوقت آثارعصیان ونافرمانی ازایشان دیده وشنیده نشده است بااینکه اکنون را اطلاعات کامل دراینباب حاصل نکرده ایم باز میتوان کفت که این خبر ازقبیل اراجیف و بی اصل است ٠

درشماره (۷۵) سال دوم تفصیلی درجواب اینکه پیشتر (جریدهٔ حوادث) نوشته بود (فرهنك) روزنامهٔ مسلمان نیست مرقوم داشته بود حال آنکه درثانی رفیقمان (جریدهٔ حوادث) دراینباب معذرت خواست که درترتیب فقره سهوشده است وما نیز آنوقت مطلب را مشروحا برای اطلاع همکنان درصحائف اختر نقل نمودیم. اکنون بدین ملاحظات نقل مقالهٔ فرهنك دراختر در ضمن اینکه جواب جریدهٔ حوادث باشد لازم دیده نمیشد . ولی مقالهٔ مذکور چون دارای مطالب مقدسهٔ اتحاد اسلام و بسیار ادیبانه نوشته شده بود درج آن درصحائف اختر خالی از فائده نبود وبا مسلك مقدس مانیز که ازآغاز انتشار اختر پیشنهاد خود نموده در تحصیل اسباب اتحاد ویکانکی و پیشرفت آن مقصود پاك آنی غفلت نورزیده‌ایم موافقت داشت این است که نقل مقالهٔ مذکوررا بهنیات اتحاد اسلام سودمند دانسته درذیل عینا بنگارش آن میپردازیم .

﴿ صورت مقاله ﴾

﴿ کلوخ انداز را پاداش سنك است ﴾

اختر نمرهٔ ٤٥ سال ششم مینویسد که منشی کرامی جریدهٔ حوادث نوشته است که روزنامهٔ فرهنك روزنامهٔ اسلام نیست ودراین خصوص صاحب زوراً وترجمان حقیقت را که (ارتیکل) دعوت باتحاد طوایف اسلامیه را از فرهنك درکازت خود نقل کرده بودند تقبیح مینماید اگرچه برادران طریقت وشریعتی مامنشیان پاك نهاد اختر وترجمان حقیقت وزوراء جواب اورا نوشته ومینویسند لیکن نوشتن جواب براین خاکسار اولی والزم است لهذا خدمت منشی محترم جریدهٔ حوادث زحمت میدهیم .

برادرجان درنمرهٔ پنجاه ودو وپنجاه پنج فرهنك درخصوص جامعهٔ اسلامیت واتحاد ما محمدیان باشارت سخنی رفته وبکنایت مطلبی نوشته بودم واستخلاص دول وملل اسلامیه ورستکاری مسلمین را ازاین سیل شدید حوادث وطوفان عالمگیری که ماهارا احاطه کرده وپیوسته برماهجوم آور ونزدیك تر میکردد واز خرابیهای خودمارا تهدید مینماید دراین دانستم که دروفاق مسلمانانیکه باقطار عالم درتحت حکومتهای مختلفه هستند تاکید ومبالغه کنم بعبارة اخرا خواستم بکنایه گفته باشم که علی وعمر را سرمایهٔ تباهی وبهانهٔ انعدام مذهب اسلام نکنید کسانیکه جان ومال وعیال وتمام هستی خود را فدای ترویج وتکمیل مذهب محمدی کرده اند بخیالات فاسدهٔ جاهلانهٔ خود آنان را سبب اضمحلال شرع مبین قرارندهید هزارآفرین بخ بخ لك یامدیرالحوادث کفتم ﴿ کل حزب بمالدیهم فرحون ﴾ شما مذهب تسنن خود را محکم نکاه دارید ومن هم مذهب تشیع را نه لازم است من بشما عداوت ورزم ونه شما بمن شماتت نمائید مذهب امری است قلبی وباطنی وخدائی یعنی از حقیقت مذهب باطنی من شما نمیتوانید استحضار حاصل کنید درصحت وسقم مذهب فلان هم شما مسئول نیستید فلان نیز در تکالیف دینیه مسئول جناب شما نیست بلکه مسئول پاك یزدانست وبس شما هم درین عصر بحکم شرع مکلف بدعوت وتصحیح مذهب مانیستید .

پس درصورتی که شریعت ما وشما شریعت محمدی است واسلامیت جامعه فیمابین ما وشماست هرکاه امر دایرشود درتقویت مایکدیکر یاتقویت یکی از ماها بخصمی که بالمره خارج از حوضهٔ اسلامیت است تکلیف ماوشما وفاق وحفظ مراتب جامعهٔ اسلامیت ودفع خصم است نه خرابی یکدیکر وتقویت خصم زیرا که اسلام را مثلا شخصی فرض مینمائیم دودست هرکاه دست راستش بریده شود ویا بالعکس اعمال صادرهٔ ازدو دست را یك دست انجام نخواهد داد ودراعمال شاقه ومقام ضرورت آن یکدست دیکر نیز از کار بازخواهد ماند .

خواستم درپرده مطلب را کفته باشم وبکنایت اشعاری بمقصود شده باشد کنایت کفایت نکرد بصراحت میکویم مذهبی را که مرتضی علی ومعمر وسایر اصحاب کبار با آن همه زحمتها ورنجها وخرجها وتدبیرها وکشتارها بسالهای متمادی ترویج داده ومستحکم ومنتشر کرده اند هرکاه بادعای دوستی ایشان میخواهید تباه کنید وتمام ممالك اسلامیه را ویران وبدست عیسویان کرفتار نمائید نتیجهٔ این دوستی شما خلاف رضای آن هردو شخص است وازاین دوستی شما بالبداهه بیزارند میکویم درحفظ کلیهٔ مذهب محمدی موافقت کنید وبیخ نفاق را از دل برکنید عامه را ازسخنان وحرکات ناشایسته نسبت باین دوطایفه منع نمائید وبجادهٔ مستقیمی که مصلحت بقای نوع اسلامیت وموافق پولیتیك عامهٔ رؤسای ملت محمدی وسلاطین اسلام باشد هدایت کنید .

نتیجهٔ اعمال اسلاف اکنون درکال ناکواری دامنکیر اخلاف است وهنوز درخواب غفلت مدهوش ومخمورید .

برادر جان نکفتم شما مذهب تناسخی پیش کیرید ویا آنکه مذهب تناسخی بحق است شمارا بمذهب تشیع هم دعوت نکردم کفتم فی المثل شما مبعوث برسالت ومأمور بتحقیق وتعدیل مذاهب باطنیهٔ مردمان که نیستید حضرت رسول هم نفرموده است که شما درین عصر مردمانرا بتغییر مذهب مجبور نمائید حضرت ختمی مآب میفرمایند ﴿ قولوا لااله الاالله تفلحوا ﴾ در زمان حضرت هرکس ﴿ لااله الاالله محمدرسول الله ﴾ میکفت جان ومال وناموسش رستکاربود ودرسلك مسلمین محسوب میشد درین زمان شما مسلمین را از کفار پست تر میشمارید .

هرکاه فلان شخص شیعه را درمذهب بایك نفر ازاهل سنت بسنجید آیا این مردشیعه بشما نزدیکتر است یایك نفر ارمنی پس اکر شیعها مذهبشان باشما نزدیکتر ازعیسویان است لازم است که بهنکام حاجت جانب داری حال ایشانرا برعیسویان مقدم دارید هرکاه میکوئید چنین نیست وارامنه مذهبشان بشما نزدیکتر ازاهل تشیع است باشد بحثی نداریم وازنادانی خود ازجناب شما معذرت میخواهیم شما باعیسویان همه نوع آمیزش دارید ومافوق احترامات را منظور داشته هم خوراك وهم خواب میشوید وکال ادب وانسانیت راملاحظه میکنید چرا باشیعیان که هم کیش شما هستند همیشه سخنان مغایرت آمیز وحرکات عداوت انکیز بمیان آورده کاهی رافضی میکوئید کاهی خارج مذهب میشمارید حال چند درجه ترقی کرده مسلمین را کافر میشمارید احکام بغیر ما انزل الله درحق آنها جاری میکنید وحال آنکه درممالك ایران اهل سنت که رعیت دولتند بسیارند مانند در بستك فارس وعربستان وآذربایجان وکردستان وغیره هرکز اینکونه اعمال وافعال ناشایسته درمیان آنها رسم نبوده ونیست باشیعیان کمال وفاق واتحاد دارند همیشه مراوده ومناکحه ومعاملاتشان بحد کمال ونهایت اعتدال است وعلمای آنها در مجالس ومحافل ما چنانکه مکرر خود دیده ام بانهایت احترام پذیرائی میشوند ونفرات آنها درعسکرهای ماسوار و پیاده بسیارند ودر کمال دلسوزی درتقویت دولت جان فدا میکنند .

اکر شما لاف اسلامیت میزنید وبرای مذهب

اسلام ومسلمین دلسوزی میکنید پس چرا تیشه بر ریشهٔ درخت اسلامیت میزنید •

مادامیکه طوایف مختلفهٔ عیسویان ازکاتولیك وپروتستان وغیره بایکدیگر مخالفت ورزیده وعداوت میکردند همیشه کرفتار دشمنان خارجه وضعیف ومضمحل بودند پس ازآنکه همه طوایف واسباط آنها جامعهٔ عیسویت را منظور داشته درمهام امور خود معاضد یکدیکر شدند واهل صلیب وعالم عیسویت را ابداع واصلاح کردند ونفاق ومغایرت را ازمیان خود دورنمودند برسایر ملل برتری جسته مشهور آفاق و باقدرت ترین طوایف شدند •

تاکی علی وعمررا بهانهٔ فسادهای وحشیانه میکنید بجاهلی وعمر بزخرفات بنده وشماراضی تاچند شهامتلو شاه ایران مینویسید •

کاهی ایرانرا بخاطر اروپ میآورید کاهی ایرانیانرا برضد دوستان قدیمی ودول همجوار خود میخواهید برانکیزید کاهی مصلحت بینی برای اقتدار وتوسعهٔ دولتما میکنید •

توکار زمین‌را نکو ساختی
که بر آسمان نیز بشتافتی

هنوز ازنتایج ناکوار اعمال وحشیانهٔ خود متالم ومتاثر نشده اید آخر شماهم یك عالم اسلامیت قرار بدهید دراقالیم دور ونزدیك اسم محمدیان واهل قرآن‌را منتشر وبزرك نمائید •

فیالعجب بعد اززحمتهای متمادی که عقلا وحکما برای اتحاد دول وملل اسلامیه متحمل میشوند وتدابیر فوق العاده برای التیام فیمابین عامهٔ این مشتی مسلمانان بکار میبرند علی الغفله یك نفر ازفلان کوشه سر برآورده غیرت دینیه اش بهیجان میآید کمان میکند که دیکر دردنیایك نفر مسلمان نیست ودین‌داری منحصر بفرداست و بیك کله جمیع آن زحمتهارا پایمال میکند وحال آنکه اکرمسلمانان ندانند که اسلام چیست اسلام خود داند که مسلمان کیست •

کرمسلمانی ازین است که حافظ دارد
آه اکر ازپس امروز بود فردائی

افسوس که تدبیرما باتقدیر موافقت نمینماید •

فرشته ایست برین بام لاجورد اندود
که پیش آرزوی عاشقان کشد دیوار

نمیدانم این برادر بزرکوارمن وقایع نکار است یاشیر یعتمدار اکر شیر یعتمدار است اورا بامصالح ملل وتکالیف امم مختلفه عالم چه کاروا کر وقایع نکاراست باصلاح وتعدیل مذهب باطنی عمر ووزید چه اصرار دارد بلی اخبارنکار میتواند فواید ومحاسن قواعد فلان مذهب‌را منکشف سازد ودرآنها ستدلال علمی نماید اکرچه آنهم فی‌الحقیقه تکلیف علماست لکن فتنه جوئی بااهل سایرمذاهب ازحیثیت تغییر مذهب خارج ازتکالیف اوست اکرخیلی متعصب ومتدین‌است عداوت باطنیه هم‌داشته باشد لکن حق ابراز ومخاصمه واصرار درآن ندارد زیرا که‌چنین تکلیفی باو نشده‌است •

مردم مدرسه‌را نیك شناسد یغما
کافرم من اکراین طایفه دین دارانند

قتبارك‌اله احسن‌الخالقین‌من که‌فرهنك‌رافارسی نوشته‌ام آیاازاین عبارات فارسی چه‌استنباط کرده‌است •

طبیبی بر بالین مریضی رفت طبیب سابقش‌را درآنجا نشسته دید پرسید که‌شما چه‌مرضی استنباط کرده ایدجواب کفت که‌مرض مرض استنباط نیست برادر محترم خود منشی کرامی اخترزا استدعامیکنیم که‌شما که بنعمت‌جوار رفیقمان‌متنعم هستید خواهش نمائید که‌اکر ازروزنامهای فارسی مطلبی نقل میکنند ابتدا نزد یکنفر فارسی دان زبان فهمی مفاهیم آنرا نیکوفهمیده ترجمه کند انکاه درمطبوعات شریفهٔ خود مندرج نمایند لغزومعما ننوشته بودم که حل‌آن‌بسته بید قدرت رفیق‌ما باشد •

آیا منظور ازاینکه فرهنك روزنامهٔ اسلام نیست چیست آیا علمای اهل سنت دراین عصر فتوای بکفر اهل تشیع هم میدهندالعیاذبالله فسبحانه عما یقول‌الجاهلون تاکنون که سنیان وشیعیان دراسلامیت جامعیت ومشارکت داشتند نمیدانم چرا اینکونه نسبتهای نالایق‌را بعلمای عظام میدهند •

هرکاه مقصود جریدهٔ حوادث تحقیق یاتصدیق صحت مذهب تسنن یاتشیع است این‌خاکسار برای انکشاف این‌مسئلهٔ حاضر است کرسرجنك داری اینك میدان مردان وکرنه برو بازی کن باکودکان لکن حل این‌مسئله متعلق بمجالس علمیه وکفتکوهای بسیار مبسوطی است که‌خارج ازتکلیف صحایف کازتها ومنافی عقیدهٔ حالیهٔ شخصیهٔ من‌است بالفرض بعدازانکشاف این‌مطلب آیابه‌پلیتیك حالیهٔ دولتهای اسلامیه چه‌نتیجه خواهد بخشید •

آیامنشیان زوراء وتر جمان حقیقت واختر هیچیك عبارت فرهنك‌را نفهمیدند تفو بر تو ای چرخ کردون تفو هر قدر برادران‌ما تحصیل وسایطوفاق واتحادفیمابین طوایف اسلامیه کوشش مینمایند نابرادریهای‌ما درقطع وسایل شوکت واقتدار اسلام اهتمامات غریبه بکار میبرند آفرین برین‌نمك بحلالی •

من میکویم کسانی که‌مدعی اسلامیت اند تکلیف شرعی شما اجرای احکام‌اسلامیت درحق آنهاست خصایص وجزئیات معهوده باعث کفر نیست وازاسلامیت خارج نمیشوند شما که‌ازصحت وسقم بواطن امور آکاه نیستید لایعلم‌الغیب‌الاهو میکوئید ازمغیبات هم اطلاع دارید پس چرا ازمحسوسات عجزدارید •

کویامنشی جریدهٔ حوادث الی یومنا هذا لفظ فراترینه بکوشش نخورده وازحقوق‌بشریه وعلم‌مرال ومطالب عقلیهٔ حکمیه بالمره بی‌بهره است •

برادر بزرکوارخود منشی‌محترم اخترزا زحمت میدهم که‌اکردانشمندان آن‌صفحات ازاین نمره‌اند که‌هزارافسوس وصدهزاردریغ بزحمتهای چندین‌سالهٔ شما که‌درمسئلهٔ وفاق فیمابین طوایف اسلامیه متحمل شدید هنوز بعضی ازمدیران کازتها واخبار نویسان همسایهٔ شما که‌باید ازهرکس هوشمندتر وازهمه‌جا بااطلاع وازاغلب علوم ومصالح‌دول وملل مستحضر باشند وباکلیه ابناء بشر قطع‌نظر ازخصوصیات بنظر اخوت رفتار نمایند هنوز بهیچوجه معنای این مسئله حاضره وطریقهٔ اصلاح ونتایج آتیهٔ آنرا ندانسته ونفهمیده‌اند سبحان اه بامتسکپ (افتاب بین) ومیکرسکپ (ذره‌بین) نمیتوانند نقطهٔ مقصود ومشروحات مسطوره‌را دیده وبفهمند •

درخصوص لفظ اخوت که‌عرض کردم محتمل که بنویسند فرهنك میکوید من بافلان یهودی برادرم نه‌واه چنین تصور نکنید که‌من‌بافلان یهودی خودرا برادرمیدانم

بلکه این مسئلهٔ فراتر یفته مسئلهٔ بسیار بزرك شریفی‌است ازموال وفیلوزمال که‌درمدارج عالیه‌جای دارد وهرگز بدون روحانیت کاملهٔ دوربین خیال‌من‌وشماآن مدارج‌را نخواهددید.

بالجمله‌مکرمن‌درنمرهٔ پنجاه‌و پنج ستون‌دوم‌ازصفحهٔ دوم سطر بیست ویکم نوشته‌ام که برعلما لازم است که‌درخیالات عامه وخاصه بتدابیر عاقلانه ازطرفین بنوعی که‌بناموس مذهبیهٔ مخصوصهٔ هیچیك ازاین‌طوایف ضررنرسد خیالات ابلهانه وعقاید فاسده‌ومرسومات مستقیمه‌را ازمیان افراد ملت بر طرف نموده الخ متحیرم که‌ازمندرجات فرهنك چه استنباط نموده‌است که‌منافی خاطر مبارکشان گردیده، خوب بود عباراتی‌را که‌ناپسند دانسته‌اند تصریح کرده مینوشتند تا آنکه جواب صریح‌تر نوشته میشد .

این‌وضع دهشت‌ناك عالم واین پاك نهادی وتقریرات مقدسه‌بعضی از برادران‌ما که‌خودرا راهنمای عقلا وهدایت کنندهٔ دولتهاوملتهای‌روی زمین میدانند .

ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی
کین‌ره که‌تومیروی بترکستانست

منشی‌محترم‌اختر‌ومدیرترجمان حقیقت‌وزوراءرا ازحسن‌نیت وذوق سلیم و پاك نهادی ودولت خواهی ووطن پرستی ایشان تبریك گفته بعرض تشکرزحمت میدهم .

ای برادرما بکرداب اندریم
آنکه‌شنعت‌میزندبرساحل‌است

خلاصه رجعت میکنیم بمطلب‌اول خودمان که‌ماتمام اهل تسنن‌را ازاهل اسلام میدانیم وهمهٔ آنها محمدی وبامایك طریقه‌اند زیرا که کتاب ما وآنها قرآن وقبلهٔ‌ما وآنها مکه و پیغمبرما وآنها محمدابن‌عبد اه صلی اه علیه وآله‌است‌وهرکس‌را خلاف این عقیدت باشد از طریقهٔ اسلام خارجست .

(ورقه)

معروض حضور مهرظهور منشی محترم‌اختر میداردکه .

سه‌هفته قبل درخصوص کیفیت اصلاح خط عرب ویااختراع نقوش حروف یکانه‌صورت ملاحظهٔ منصفانه و بیغرضانهٔ خودرا یادارهٔ بهیهٔ اختر معروض داشته‌بودم . ولی‌آن‌هفته نوبت بطبع‌آن نرسید تااینکه درهفته گذشته‌درنسخهٔ مؤرخهٔ ۳ ربیع‌الاول صورت عریضهٔ مذکور منظور نظر مباهاتم کشت . ونم‌التصادف درهمان نسخهٔ درخشنده صورت کاغذی راهم که‌جناب مسیو (ادولف برژه) رئیس‌مجلس ضبط کنندهٔ تاریخ قفقاز که‌درتقریض وتشکر مساعی مبرورهٔ عالیجاه آقامیرزا رضا مرقوم داشته بودند منظور چشم انصاف کشت .

ازخیر خواهی وخوشودی ایشان درامر تسهیل دانش مسلمانان بی‌شائبهٔ هزل ممنونیت جدی حاصل گردید .

ولی درآن‌میان عبارتی بنظر آمدکه باعث‌کم مطالعه‌ها نمیگردد .

وآن‌این‌است (نقوشی‌که بجهت القبای‌جدید انتخاب نموده اید دیگر ازآن بهتر متصور نیست. زیراکه همهٔ این نقوش مستعمل ومعروف کل فرنکستان است .

ازتلمیحی که‌جناب آقای شیخ‌الاسلام قفقاز سلمه‌الله تعالی فرموده بودند وازتصریحیکه مسیو ادولف‌برژه درکاغذخود کرده‌اند بخوبی معلوم گشت‌که نقوش القبای اختراعی جناب آقامیرزا رضا ازحروفات متداولهٔ فرنکستان منتخب است که‌دراروپ معروف بحروف (رومان) میباشد . واحدائی ملت‌لاتین‌است . وتاریخ احداث‌آن بیشتر ازسه هزارسال والآن درمیان جمیع‌اروپیان بغیر ازروس و یونان مستعمل ومتداول است وازجانب چپ بسوی راست نوشته میشود .

لکن درممالك شرق من‌القدیم درمیان‌طوایف واممی که‌ازنسل سام ابن‌نوح علیه‌السلام بوجود آمده‌اند چند نوع خط موجوداست وهمه‌ازسوی راست بجانب چپ نوشته میشوند مانند خطوط عربی وعبرانی‌وکلدانی وسریانی وغیره‌غیره.

بغیر ازخط‌عربی باقی‌دیکر همه مقطع نوشته میشوند واز برای سهولت تدریس هیچ فرقی باخط (رومان) ندارند .

اگر درحقیقت مقصد رفع موانع ومشکلاتی است که‌درنوشتن وخواندن خط عرب است درصورت ملاحظهٔ پیش اسباب رفع آن‌محاذیر ومشکلات‌را من‌غیر حد بطور معقولی معروض داشته‌ام . اما هرگاه خط متصل الترکیب عرب‌را ترك نمودن وحروف دیکری‌را که‌منفصل التحریر باشد بجای‌آن گزیدن قطعیاًملتزم باشد بجای حروف (رومان) حروف عبرانی‌وسریانی وکلدانی وحتی ارمنی‌را قبول نمودن دارای محسنات چندی خواهدبود بجهت آنکه هم ازخطوط قدیمهٔ شرق محسوب وهم‌خیلی‌مناسبت بااسلام دارند . واز برای فراگرفتن حروفات مزبوره ازپنج الی‌ده‌روز وقت کفایت میکند.

خیر ! اگرشان وقوت ودولت‌فرنکیان‌مارا ناگزیر ازقبول نمودن نقوش حروفات ایشان میدارد آن‌بحثی‌است دیکر ، والا اگر از روی حکمت وبصیرت وعقل‌صاف ملاحظه‌کنیم‌ازهمه اولی‌تر اصلاح خط‌عرب‌است . وهرگاه تبدیل خط عرب حتمی باشد اشکال ونقوش مناسب ترهم‌یافت میشود که‌هم‌اصلی وهم نتیجهٔ حکمت شرقیون باشند .

بیائیم برسر تلمیحی که‌مسیو (ادولف‌برژه) بکاربرده میکوید (زیرا این حروف معروف ومستعمل کل‌فرنکستان‌است .

این‌تلمیح‌را تفسیر وتلویح آن‌است که‌هرگاه ماخط فرنکیان‌را قبول کنیم دیکر فرنکیان‌را صعوبتی ازبرای آموختن السنهٔ اسلامیه نخواهد ماند وتسهیل مراودات ومناسبات ماباهمهٔ اهالی اروپ حاصلی‌شده فرنکی مآبی خود را نیز که بیست‌سالی است درصدد تقلیدآن برآمده‌ایم‌ازاین روی باتمام توانیم رسانید . ومنافعی که‌تابحال ازمراعات ومسامحه وتقلید نمودن بفرنکیان برده ایم دوبالا خواهدشد .

﴿ ما زیاران چشم یاری داشتیم ﴾
﴿ خود غلط بودآنچه ما پنداشتیم ﴾

از برای ما (نه چیت رنکارنك نه‌دیدار فرنك) لازم است .

تاماعلم قوانین حکمت عملی‌را دروطن خود تعمیم واحکام آن قوانین‌را باحال ومحل ومذهب ومشرب وطبیعت وقومیت خود تطبیق نموده بنای (سلوك سیاسی) خودرا بایکانکان بریك اساس استواری نه‌نهیم وتا اصول انتفاع متقابله‌را جاری نساخته باکمال عدل وهشیاری باهمسایکان خود کرم معاملات تجارتی ووودادی نشویم وسعادت ودولت‌را ازداخل طلبیده چشم .

امیدمان‌را ازخیر رسانی یکانکان خارجی نپوشیم ترقی وعمران‌ماهامحال‌است ٠

ازخارج هرکس‌را که‌بطلبیم بجز غارت‌کران وتماشائیان دیگرکمی بسوی‌ما توجه نخواهد کرد و یکانه سعادت و بختیاری مارادران می‌بیند که‌آلت منافع خودشان باشیم مارا بخیر فرنکیان امیدی نیست شرخودشان‌را ازمادور داشتن عین خیرخواهی ودوستی‌است ٠

امضا

(م ٠٠٠٠)

﴿ کاغذ ازطهران ﴾

جناب منشی اختر ودوست عالم مدنیت را بسلام مخلصانه مصدع است ٠ چون میدانم روزنامهٔ کرامی(اختر) که‌خادم‌ترقیات‌عالم‌اسلامیت وانسانیت وطالب مراتب تربیت ومدنیت است ازاستماع خبرهای مسرت آمیز ترقی وتمدن‌کمال وجد وخوشحالی را حاصل خواهد نمود ٠ خاصه ازوقایع سارهٔ ممالک‌دولت‌علیهٔ ایران که وطن‌مألوف آنجناب است زیاده ازاندازه مسرور ومبتهج‌الخاطر خواهد بود ٠ لهذا کمال میل واشتیاق را دارم که هرهفته پارهٔ اخبار را که مورث سرور وشادمانی‌است عرض نماید که در روزنامهٔ اختر درج فرمایید ٠

از جملهٔ اخبار ساره این‌است که٠ شب ششم ماه‌صفرالخیر ۹۸ که‌شب‌جشن مولوداعلاحضرت شاهنشاه ایران بود حسب‌الامر وارادهٔ همایونی حضرت‌مستطاب اشرف‌اسعد والا نایب‌السلطنه امیرکبیر وزیرجنگ مهمانی بسیار بزرگ باشکوهی بعموم شاهزادگان عظام ووزرای کرام وسفرای دول‌متحابه وهیئت دیپلوماتیک وسران سپاه وسایرین دادند که درحقیقت بمنزلهٔ اعجاز بود کسانیکه این‌مهمانی را برای‌العین مشاهده نمودند که این شاهزادهٔ آزادهٔ جوان بخت پیر عقل درایتباب بچه درجه قدرت وکفایت خود شانرا ظاهر فرمودند ٠

نخست درظرف مدت ده روز یکعمارت عالی بطرز فرنکی بنیادنهادند وآن‌عمارت‌عبارت‌است از یکدستگاه تالار بسیار بزرگ‌خوب وراهروهای خیلی مرغوب ویک‌پل چهل زرعی که بواسطهٔ آن پل عمارت خودشانرا که در حیاط سلطنتی واقع است باطاق نظام که در جنب عمارت سلطنتی یک‌خیابان عامهٔ‌فاصله دارد بهمدیگر وصل کرده واطاق نظام راکه از بناهای ایرانی است درظرف آنمدت بکلی بوضع فرنکی تغییردادند بطوریکه هیئت دیپلوماتیک بعد از ملاحظهٔ آن این فقرات را ازجملهٔ اقتدارات عظیمهٔ‌فوق‌العاده میشمردند ٠ ثانیا در ظرف آنمدت اسباب میز شام بسیارممتازی‌بطرز فرنکستان‌فراهم‌فرمودندکه درخارج‌ازدائرهٔ امکان بود ٠

هنکام ورود مهمانان چهارنفر از صاحب منصبان پولیس بالباسهای مخصوص‌بسمت (کارو ایمپریالی) بایکدسته ازنفرات پولیس برای اکرام مهمان ایستادهٔ موقع تعظیم واحترام بوده بهریک از واردین را رسم سلام نظامی‌بعمل میآوردند٠ خدمت پذیرایی مهمانان نیز سپردهٔ بعهدهٔ کفایت جناب(کونت‌دومنت‌فرت) رئیس ادارهٔ پولیس بود وهریک از واردین را در حضرت والا رپرزانت(معرفی)مینمود ازوضع پذیرایی‌واحترامی که کونت مشارالیه دربارهٔ مهمان بعمل میآورد همهٔ هیئت‌سفرای کرام‌ودیپلوماتیک بیان‌خشنودی نمودند ٠

وهمچنین مجالس متعدده برای‌عموم طبقات مهمانان حاضر بود وتقریبا در این مهمانی بقدر پنجهزار جمعیت حضور داشتند وباهمهٔ‌این‌کثرت ازدحام وجمعیت مالا کلام صدایی از کسی بلند نمیشدکه این یکی‌دلیل‌کمال نظم وتربیت‌وابستکان حضرت مستطاب والااست ٠

برخی ازشب گذشته حضرات‌مدعوین بسر میز طعام حاضرشده موزیک‌نظامی‌بنغمات‌دلکش بنوازش‌درآمد ٠ درآن اثناجناب‌جلالتمآب‌فخری بیک افندی سفیرکبیر دولت‌علیهٔ عثمانی‌که‌درسمت دست راست حضرت‌والانشسته بودندبرخواسته مختصر خطابهٔ بزبان فرانسوی خوانده شربتی بسلامتی‌وجودمسعودحضرت‌شاهنشاه‌ایران‌نوش کرده درآن‌هنکام‌موزیک ناسیونال‌نواخته میشد ٠ پس از آن‌حضرت مستطاب والا قیام فرموده خطابهٔ بدین‌مضمون بیان فرمودند(تشکرمیکنم ازمهربانی جناب‌سفیرکبیر واین‌شربت‌را مینوشم بسلامتی همهٔ پادشاهان معظم که دوست اعلا حضرت شاهنشاه صاحب‌اختیار وپدر بزکوار من‌هستند)

همینکه خطابهٔ حضرت مستطاب والا اختتام پذیرفت مجلس‌طعام نیز بانجام رسید ٠ بعد ازآن برای‌تماشای آتشبازی ازروی پل مزبور باطاق نظام تشریف بردند آتشبازی بسیار خوبی بعمل آورده‌شده پس ازآن مهمانان‌درنهایت خشنودی مراجعت نمودند ٠ الحق بوجود کرامی این شاهزادهٔ ترقی خواه ومدنیت دوست آزاده برای دولت وملت ایران جای هزار کونه تبریک وتهنیت‌است وبتربیت این‌شاهزادهٔ بی‌همال ازملت‌قدیم ایران امید ترقیات فوق‌العاده میتوان داشت ٠

امضا

م٠ح

دراخبارنامهٔ (ایران) دیده شد ٠

ازجانب‌دولت‌علیهٔ ایران ریاست مدرسهٔ مبارکهٔ دارالفنون ومریضخانهٔ دولتی بعلاوهٔ وزارت‌تلکرافخانه بعهدهٔ کفایت‌جناب‌جلالتمآب مخبرالدوله محول فرموده‌شده‌است ٠

جناب امین لشکر پیشکار سابق آذربایجان نیز بانضمام خلعت جهانقیمت یکثوب سرداری ترمه باعضایی مجلس شورای دولتی معین‌کردیده است ٠

﴿ اختر ﴾

جنابان مشار الیهما هردو از اجله واعاظم رجال دولت علیهٔ ایران وتاکنون درخدمات متعدد عمدهٔ دولت اظهار کفایت ولیاقت نموده بکارآکاهی ومدنیت‌خواهی معروف‌وموصوفند٠ بنابراین جنابان‌مشارالیهمارا ازجانب خیرخواهان ملت تبریک وتهنیت نموده توفیقیابی ایشانرا درخدمات دولت ازخداوند احدیت‌خواهانیم ٠

﴿ بقیه ازکاغذ خراسان که‌درباب‌وضع ﴾
﴿ ترکمانان بادارهٔ اختر رسیده و درنسخهٔ ﴾
﴿ هفتهٔ گذشته درشمارهٔ (۸) نوشته ﴾
﴿ شده بود ٠ ﴾

مضمون‌کاغذ (جزال لاماکین) این‌بود که٠ مرا اعلا حضرت ایمپراتور روس بجهة فتح (خیوه) و (اخال) مامور فرموده است اینك (خیوه) بتصرف دولت بهیه‌آمده‌است ٠ شما هم‌رعیت‌دولت بهیهٔ‌روس هستید باید کمال تمکین‌را داشته باشید ودست ازتاخت وتازکوتاه نماید

و پیارهٔ حرفهای بی‌مأخذ گوش ندهید باآنکونه سخنها کسی نمیتواند ازشماحمایت بکند . وبجهة سهولت وآسانی کارشما اطلاع میدهم که‌باید کافی السابق ازخان خیوه تمکین نماید . وزکوة مال خودرا باو بدهید والا عن‌قریب باآتش قهر ایمپراتوری تروخشك باهم خواهیدسوخت .

لهذا ده‌ثوب جبهٔ زری باده کله‌قند روسی بجهة‌شماها روانه کردید . معجلا جواب این کاغذرا بنو یسید تاتکلیف معلوم بشود . پس ازرسیدن این‌کاغذ درهمان انجمنی که‌ترا که ازاعزه واذله مجتمع بودند باین عنوان جواب نوشتندکه .

ماطائفهٔ ترا که درهیچ عصری ازاعصار کردن بقید اطاعت وانقیاد هیچیك ازملوك‌ننهاده ایم مکردرهنکام سلطنت نادرشاه افشار وزمان حکمرانی محمدحسن‌شاه‌قاجار خدمات وجان‌نثاریها درراه دولت علیهٔ ایران کرده محبتها ومرحتها ازدولت‌دیده‌ایم . واینك فرامین‌آن دوپادشاه عالیقدار دردست‌ماهاموجوداست که‌مارابموجب فرامین مذکوره (ترخان) وایل مخصوص دولت علیهٔ‌ایران شمرده‌اند . ولی درایام انقلاب خراسان بواسطه موانع‌چندی دست‌ما ازدامن دولت کوتاه شد اکنون‌را که‌اولیای دولت دو باره نظر توجه ومرحمت بما طوائف ترا که انداخته‌اند کمال امیدواری از بخت خود داریم که‌دو باره‌دست توسل‌بدامان عاطفت‌دولت‌متبوعهٔ خودزده‌ایم .

اینکه نوشته‌اند ما رعیت خیوه بوده‌ایم و بجهة ضبط واستیلای خیوه مابابد ازشما تمکین داشته باشیم بی‌جا است . چه‌درمیان‌ما وخیوه هشتاد فرسخ مسافت ریگ‌زار است وهمه‌جا خاك واقامتگاه‌ما بسرحدات خراسان اتصال دارد . گذشته ازاین هرگاه بتواریخ قدیم رجوع بکنید خواهید دانست که (نسا) و (ابیورد)ازشهرهای قدیم خراسان‌است وهیچوقت تابع وجزؤ خیوه نبوده‌است بل‌بالعکس خیوه جز و خراسان‌بوده است . وهرگاه بگو یید که یکوقتی‌ما ازخان خیوه تمکین داشتیم دلیل‌آنراهم البته شنیده ایدکه این‌تمکین اضطراریٔ مادر ایام انقلاب وضع خراسان بود که‌خوانین خیوه و بخارا بجهة اختلال داخلیٔ ایران شهرهای(درگز) و (جام) و (باخرز)را نیز از ایالات خراسان بطور موقت چندگاهی استیلا نمودند . ولی‌چندان نگذشت که‌اختلال داخلی برداشته شده‌انقلاب خراسان رفع گردید دوباره شهرهای مذکوررا دولت‌علیهٔ ایران استرداد نمود . دراینصورت این‌مسئله بوجهی دلیل رعیتیٔ‌ما بخان خیوه نتواندشد . وشمارا صریحا اطلاع میدهیم که . دو باره‌باما بهیچوجه‌حق‌این‌گونه‌سؤال‌وجواب‌را نخواهید داشت . هرنوع سخنی که‌دراینباب دارید بعد ازاین باولیای دولت علیهٔ‌ایران نمایید که‌ماازقدیم تاکنون خودمارا رعیت آن دولت قویشوکت میدانیم . وبهمین ملاحظات مارا حق‌و یارای پذیرفتن خلعتها وهدایای شما نبودبنابر این بمهمو بیٔ‌حامل تماما عقب فرستادیم .

بعدازآنکه این‌جواب نوشته شد درحضور رؤسا وریش‌سفیدان قوم درمجلس خوانده‌شد همهٔ‌ایشان کاغذ مذکوررا درنهایت خلوص بدولت علیهٔ ایران مهر وامضا نموده بجزال مومی‌الیه روانه داشتند . پس ازآن یکصدنفر ازبزرکان خودرا همراه ابوالحسن خان نمودندکه ازراه قوچان بدربار همایون عزیمت نمایند .

چون بعضی ازسرحد داران خراسان بجهة منافع شخصیٔ خودشان راضی بانقیاد واطاعت ورعیتیٔ ترا که نبودند ازشنیدن‌این‌خبر متوحش‌گشته درحضور حضرت اشرف‌والا رکن‌الدوله فرمانفرمای خراسان بنای افساد گذاشتند وایشانرا براین واداشتند که‌این امرعمده ومهم و بسیار معتنارا که‌بزرگتر خدمتی است درنظر اولیای دولت بخیانت‌جلوه دهند . لهذا ازجانب‌ایالت خراسان کاغذی بعهدهٔ ابوالحسن خان صادرشدکه خود بارؤسای ترا که باید نخست بمشهد مقدس بیاید هرگاه این کار نزدیك بصلاح باشد پس‌ازآن روانهٔ در بار اعظم بشوید والا فلا .

چون‌درهمین اوقات شجاع الدوله ایلخانیٔ قوچان پدرابوالحسن خان درارض اقدس توقف داشت ورياست قشون خراسان درعهدهٔ اوبود واز پیشرفت این امر مهم وکفایت پسر خود اندیشناك شد که‌مبادا این‌کاردرنظردولت‌واولیای دولت‌جلوهٔ قبول پذیردورفته‌رفته حکومت قوچان یکبار درازای این خدمت ازدست اوسلب‌شده‌سپرده بدست‌پسرش شود درنزدایالت خدمت ابوالحسن خان‌را درلباس خیانت آراسته درنظرها جلوه داده و به پیشگش زیاد ازریاست قشون خراسان استعفا نموده بهمراهی جمعی ازسواره و پیاده بعزم قوچان ازمشهد مقدس درحرکت آمد .

ابوالحسن‌خان که‌این‌خدمت‌بزرك‌را بصدهزار مرارت وزحمت درشرف انجام واتمام آورده بود دید که‌ازاقدامات شجاع‌الدوله عن‌قریب همهٔ زحمات اوبهدر خواهدرفت سهل‌است درنظر اولیای دولت‌دورنیست‌مقصرهم‌بقلم برود‌بنابراین چندروزی درقوچان توقف نموده مراتب‌را بواسطهٔ‌تلکراف بسپهسالار اعظم اظهار نمود که‌حسب‌الحکم‌یکصدنفر ازرؤسای‌ترکمانان‌درنهایت میل‌وانقیاد بدولت حاضر حرکت بصوب‌در بار هستند تکلیف‌را معین فرمایید . جواب‌تلکراف آمدکه‌خود معجلا بهمراهی ترکمانان‌بطهران بیا . پس‌ازورود‌این جواب ابوالحسن‌خان ترا که‌را باکمال امیدواری ازقوچان حرکت داده‌رو بجانب طهران عزیمت نمودند .

(باقی‌دارد)

اعلان

کتاب‌مستطاب مجمع‌الفصحا که‌دارای ترجمهٔ حال ومنتخبات بعض قصائد وغزلیات وقطعات ورباعیات شعرای‌متقدمین تا این‌زمان نزدیکی‌است ودردوجلد مجلد وازتالیفات ادیب لبیب دانشور مرحوم رضا قلی خان المتخلص بهدایت ودر دار الخلافهٔ‌طهران بطور بسیار مطبوع وخط تعلیق خوانا بزیور طبع درآمده‌است ونیز کتاب‌مستطاب (فرهنك‌ناصری) که دارای لغات پارسی‌وازسایر کتب‌لغات پارسی سمت برتری ورجحانیت دارد هم از تالیفات آنمرحوم مغفور است بملاحظهٔ بهره‌یابی ادیبان وسخن سرایان این پای‌تخت بزرك مخصوصا ازطهران آورده شده است . لهذا هرکس که طالب مطالعه وخریداری کتب‌مذکوره بوده‌باشد بمکازهٔ کتاب‌فروشیٔ (شرکت‌ایرانیه) که درسلطان بایزید درزیر (مسافرخانهٔ‌عسکری) واقع است مراجعت نماید ویا اینکه درخان‌والده باداره‌خانهٔ اختر رجوع نماید .

طاهر